

Regeringens proposition

1979/80: 43

om ändring av Sveriges sjöterritorium;

beslutad den 18 oktober 1979.

Regeringen föreslår riksdagen att antaga de förslag som har upptagits i bifogade utdrag av regeringsprotokoll.

På regeringens vägnar

THORBJÖRN FÄLLDIN

HÅKAN WINBERG

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att riksdagen godkänner en överenskommelse mellan de svenska och danska regeringarna om genomfarten i sunden mellan Sverige och Danmark. Överenskommelsen innebär i princip att de båda länderna förbinder sig att begränsa territorialhavet mellan de svenska och danska kusterna vid Skagen samt vid Laesø, Anholt och Bornholm, så att det på vardera sidan om mittlinjen finns ett område av fritt hav, som är minst tre nautiska mil brett. Detta föranleder ändringar i lagen om Sveriges sjöterritorium. Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 1980.

Förslag till

Lag om ändring i lagen (1966: 374) om Sveriges sjöterritorium

Härigenom föreskrivs att 3 och 4 §§ lagen (1966: 374) om Sveriges sjöterritorium skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 §¹

Till territorialhavet räknas det utanför Sveriges landområden och inre vatten belägna vattenområdet med en bredd av tolv nautiska mil eller 22 224 meter från de baslinjer som anges i 4 §.

Territorialhavet sträcker sig dock

a) i Skagerack ej utöver den fastställda gränsen mot Norge och ej heller utöver en rät linje (kompasslinje) mellan punkten 58° 53' 34,0'' N, 10° 38' 25,0'' O och punkten 58° 45' 41,3'' N, 10° 35' 40,0'' O;

b) i Skagerack och Kattegatt ej utöver räta linjer mellan punkten 57° 59,0' N, 10° 59,8' O, punkten 57° 50,1' N, 11° 09,0' O, punkten 57° 40,5' N, 11° 12,3' O, punkten 57° 27,2' N, 11° 31,4' O, punkten 57° 23,0' N, 11° 35,3' O, punkten 57° 10,4' N, 11° 41,2' O, punkten 56° 58,4' N, 12° 00,5' O, punkten 56° 38,2' N, 12° 18,0' O, punkten 56° 23,0' N, 12° 07,2' O och punkten 56° 18,1' N, 12° 19,7' O och ej heller utöver en linje som löper fyra nautiska mil från baslinjen och går mellan punkten 56° 18,1' N, 12° 19,7' O och punkten 56° 14,4' N, 12° 23,6' O;

b) i Öresund ej utöver den linje i sundets längdriktning som anges i deklarationen med Danmark den 30 januari 1932 angående vissa gränsförhållanden i Öresund;

c) i Öresund ej utöver den linje i sundets längdriktning som anges i deklarationen med Danmark den 30 januari 1932 angående vissa gränsförhållanden i Öresund och ej heller utöver Öresunds begränsning i norr mot Kattegatt väster om punkten 56° 14,4' N, 12° 23,6' O och i söder mot Östersjön väster om punkten 55° 20,87' N, 12° 41,32' O enligt i deklarationen angivna begränsningslinjer;

d) i södra Östersjön ej utöver en linje som löper fyra nautiska mil från baslinjen och går mellan punkten 55° 20,87' N, 12° 41,32' O och punkten 55° 17,70' N, 12° 43,32' O

¹ Senaste lydelse 1978: 959.

Nuvarande lydelse

c) i Bottenviken, Bottenhavet, Ålands hav och nordligaste delen av Östersjön ej utöver den fastställda gränsen mot Finland och, i de områden där sådan gräns saknas, ej utöver någon av de gränslinjer för kontinentalsockeln och den svenska fiskezonen som överenskommits med Finland och ej heller utöver mittlinjen mellan de svenska och finska baslinjerna;

d) i andra områden där avståndet mellan de svenska baslinjerna och annan stats baslinjer understiger tjugofyra nautiska mil ej utöver mittlinjen mellan de båda staternas baslinjer.

Föreslagen lydelse

och ej heller utöver en rät linje mellan den sistnämnda punkten och punkten $55^{\circ} 08,9' N$, $12^{\circ} 55,7' O$;

e) i Bornholmsgattet ej utöver en rät linje mellan punkten $55^{\circ} 10,6' N$, $14^{\circ} 10,2' O$ och punkten $55^{\circ} 36,4' N$, $14^{\circ} 42,3' O$;

f) i Bottenviken, Bottenhavet, Ålands hav och nordligaste delen av Östersjön ej utöver den fastställda gränsen mot Finland och, i de områden där sådan gräns saknas, ej utöver någon av de gränslinjer för kontinentalsockeln och den svenska fiskezonen som överenskommits med Finland och ej heller utöver mittlinjen mellan de svenska och finska baslinjerna.

4 §²

Vid landområden utgörs baslinjen för beräkning av territorialhavet av strandlinjen vid lågt vattenstånd. Från skär som vid lågt vattenstånd men ej vid medelvattenstånd höjer sig över vattenytan, beräknas dock territorialhav endast om skäret ligger på ett avstånd av högst tolv nautiska mil från närmaste till Sverige hörande landområde som höjer sig över vattenytan vid medelvattenstånd.

Vid inre vatten utmed kusterna beräknas territorialhavet från dessa vattenområdets yttergränser (räta baslinjer).

Vid inre vatten utmed kusterna beräknas territorialhavet från dessa vattenområdets yttergränser (räta baslinjer), såvida inte annat förändras av att ett landområde ligger utanför en rät baslinje.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1980.

² Senaste lydelse 1978: 959.

†1 Riksdagen 1979/80. I saml. Nr 43

JUSTITIEDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1979-10-18

Närvarande: statsminister Fälldin, ordförande, och statsråden Ullsten, Bohman, Mundebo, Wikström, Friggebo, Mogård, Dahlgren, Åsling, Söder, Krönmark, Burenstam Linder, Johansson, Wirtén, Holm, Andersson, Boo, Winberg, Adelson, Danell

Föredragande: statsrådet Winberg

Proposition om ändring av Sveriges sjöterritorium

---

1 Inledning

Sverige utvidgade den 1 juli 1979 sitt territorialhav från fyra till tolv nautiska mil (prop. 1978/79: 27, UU 18, rskr 94). Utvidgningen skedde som en följd av den internationella utvecklingen inom havsrätten, bl. a. förhandlingarna vid Förenta nationernas tredje havsrättskonferens, som har pågått sedan 1973. Trots att man vid konferensen ännu inte har nått fram till en konvention, står det klart att vissa delar av förhandlingstexten har stöd av en stor majoritet av de deltagande staterna. Det gäller bl. a. bestämmelserna om en territorialhavsbredd av tolv nautiska mil. Hit torde också höra de regler som har föreslagits om passage i s. k. internationella sund, dvs. sådana sund som används för internationell sjöfart mellan ett område av det fria havet eller en ekonomisk zon och ett annat område av det fria havet eller en ekonomisk zon. Bl. a. stormakterna fäster stort avseende vid dessa regler. Från vissa håll ser man regler om s. k. transitpassage i internationella sund som en förutsättning för att godta en territorialhavsbredd om tolv nautiska mil.

I propositionen om utvidgning av sjöterritoriet erinrades om det arbete som pågick vid havsrättskonferensen, bl. a. i fråga om reglerna för genomfart i internationella sund. Föredragande statsrådet framhöll att det, beroende på utvecklingen av de havsrättsliga reglerna, kunde bli aktuellt att i framtiden ändra gällande bestämmelser för genomfarten i vissa sund utanför våra kuster och för överflygningen av dessa sund.

Mot bakgrund av den beslutade utvidgningen av det svenska territorialhavet och en eventuell kommande utvidgning av det danska territorialhavet inleddes våren 1979 på danskt initiativ överläggningar mellan företrädare för de svenska och danska regeringarna om hur genomfarten i de svensk-danska sunden borde ordnas för framtiden. Förhandlingarna resul-

terade i en regeringsöverenskommelse, som ingicks genom noteväxling i Köpenhamn den 25 juni 1979. Överenskommelsen bör fogas till protokollet i detta ärende som *bilaga*.

Efter samråd med chefen för utrikesdepartementet vill jag nu ta upp frågan om godkännande av den nämnda överenskommelsen och om behövliga författningsändringar.

2 Föredragandens överväganden

Inloppen till Östersjön har av ålder varit viktiga internationella sjöleder där obehindrad passage länge har tillåtits. I Öresund, som redan tidigare till största delen har utgjort nationellt sjöterritorium, gäller sedan gammalt en särskild ordning som säkerställer obehindrad passage. För farvattnen norr och söder om Öresund har det däremot inte behövts någon särskild reglering, eftersom det där har funnits områden av fritt hav som har varit tillräckliga för den internationella trafikens behov.

Saken har emellertid kommit i ett annat läge efter den utvidgning av det svenska sjöterritoriet som trädde i kraft den 1 juli 1979. Enligt de nya reglerna är territorialhavets bredd i princip tolv nautiska mil. Territorialhavet sträcker sig dock längst till mittlinjen mellan de svenska baslinjerna och annan stats baslinjer. Om Danmark genomför en motsvarande utvidgning av sitt territorialhav, kommer vissa områden mellan Sverige och Danmark att bli helt eller så gott som helt täckta av svenskt resp. danskt territorialhav. Det gäller sunden mellan den svenska västkusten och den danska kusten vid Skagen, Laesø och Anholt, områdena närmast norr och söder om Öresund liksom sundet mellan den svenska kusten och Bornholm.

En utvidgning av de svenska och danska territorialhaven som medför att de båda ländernas sjöterritorier går ihop i de angivna områdena utgör i praktiken inte något större hinder för den internationella sjöfarten. Enligt vedertagna havsrättsliga principer har nämligen fartyg från andra länder rätt till s. k. oskadlig genomfart genom territorialhavet. Däremot kan en utvidgning medföra vissa olägenheter för Sverige och Danmark, särskilt mot bakgrund av de nya havsrättsliga regler som håller på att utarbetas vid Förenta nationernas pågående havsrättskonferens.

Dessa regler skulle ge främmande stater rätt till fri passage genom internationella sund (transitpassage), vilket innebär en ännu mer obehindrad passage än vad som följer av reglerna om oskadlig genomfart. Sådana bestämmelser skulle bl. a. medföra att undervattensbåtar fick passera i undervattensläge, vilket inte är tillåtet enligt reglerna om oskadlig genomfart. Vidare skulle kuststaterna inte som nu kunna kräva förannmälan av främmande örlogsfartyg som önskade passera genom internationella sund. Rätten till transitpassage skulle också gälla lufttrafiken över sunden. De

nya reglerna väntas dock inte bli tillämpliga beträffande sund där genomfarten regleras av äldre avtal såsom är fallet med Öresund och Ålands hav. Inte heller skulle transitpassage behöva medges i sund som är belägna i områden där det finns en likvärdig möjlighet till genomfart genom fritt hav.

Vid de överläggningar mellan företrädare för de svenska och danska regeringarna som inleddes våren 1979 befanns det vara en fördel om problemen med passage genom de svensk-danska sunden kunde lösas på ett sätt som tryggade genomfarten utan att transitpassage genom svenskt eller danskt territorialhav behövde medges. Transitpassage skulle nämligen innebära en försämring i förhållande till vad som gäller f. n. Bl. a. skulle det, som jag förut har nämnt, inte vara möjligt att kräva föranmälan av främmande statsfartyg vid passage genom de delar av territorialhavet som ingår i ett internationellt sund. Olägenheterna härav skulle vara desto större som rätten till transitpassage avses gälla hela territorialhavet ända in till baslinjerna.

För att undgå de angivna olägenheterna kom man vid överläggningarna överens om att i de svensk-danska sunden behålla en ränna av fritt hav som är tillräckligt bred för den internationella sjöfarten och lufttrafiken. Man enades om att en ränna om sex nautiska mils bredd borde vara tillräcklig för att tillgodose rimliga anspråk i detta avseende.

Överenskommelsen innebär att Sverige och Danmark i sunden mellan den svenska kusten och den danska kusten vid Skagen, Laesø, Anholt och Bornholm begränsar sitt territorialhav så att det på vardera sidan av mittlinjen mellan de svenska och danska baslinjerna finns ett område av fritt hav som är minst tre nautiska mil brett. Vidare skall de båda länderna i områdena omedelbart norr och söder om Öresund tillämpa en ordning som gör det möjligt för främmande fartyg och luftfartyg att passera genom och över fritt hav. Överenskommelsen träder i kraft när båda staterna har meddelat att de konstitutionella villkoren för ikraftträdande är uppfyllda.

För att provisoriskt reglera genomfarten i den svenska delen av de svensk-danska sunden under tiden från utvidgningen av det svenska sjöterritoriet tills överenskommelsen med Danmark kan träda i kraft har regeringen utfärdat en förordning (1979: 549) om tillfälliga passagezoner inom svenskt territorium, som gäller den 1 juli—den 31 december 1979. Enligt förordningen skall det inom vissa delar av det svenska territoriet finnas tillfälliga passagezoner, till vilka främmande makts örlogsfartyg och militära luftfartyg får tillträde för genomfart utan tillstånd eller föranmälan. Passagezonerna utgörs av de områden av det svenska territorialhavet som avses i den svensk-danska överenskommelsen.

Enligt min mening är det angeläget att lösa de problem med genomfarten genom de svensk-danska sunden som skulle kunna uppkomma om både Sverige och Danmark utvidgade sitt territorialhav till tolv nautiska mil eller mittlinjen mellan baslinjerna. Danmark har visserligen ännu inte utvidgat sitt territorialhav utöver de tre nautiska mil som har gällt hittills. Den

utvidgning som Sverige har genomfört innebär därför i och för sig inte att de ifrågavarande sunden helt täcks av nationellt territorialhav. Inför en kommande dansk utvidgning av territorialhavet är det emellertid önskvärt att saken tas upp redan nu.

Det är min uppfattning att den lösning som anges i överenskommelsen mellan de svenska och danska regeringarna på ett ändamålsenligt sätt tar till vara de svenska intressena och samtidigt motsvarar de internationella krav som kan ställas på Sverige när det gäller genomfarten till och från Östersjön. Jag föreslår alltså att överenskommelsen godkänns.

Innehållet i överenskommelsen föranleder vissa ändringar i lagen (1966: 374) om Sveriges sjöterritorium. Bestämmelserna om begränsning av territorialhavet i de svensk-danska sunden bör tas in i 3 § andra stycket, där det redan nu anges vissa undantag från huvudregeln att territorialhavet är tolv nautiska mil brett. Bestämmelserna bör utformas efter mönster av de provisoriska reglerna om passagezoner i förordningen 1979: 549 och bör kunna träda i kraft när förordningen upphör att gälla, dvs. den 1 januari 1980.

Jag vill i detta sammanhang också ta upp en annan fråga som gäller beräkningen av det svenska territorialhavet. Enligt 4 § första stycket lagen om Sveriges sjöterritorium beräknas territorialhavet vid landområden från strandlinjen vid lågt vattenstånd. Från skär som höjer sig över vattenytan vid lågt vattenstånd men inte vid medelvattenstånd, s. k. lågvattenskar, räknas dock territorialhav bara om skäret ligger på ett avstånd av högst tolv nautiska mil från närmaste svenska landområde som höjer sig över vattenytan vid medelvattenstånd. Enligt andra stycket beräknas territorialhav vid inre vatten utmed kusterna från dessa vattenområdets yttergränser (räta baslinjer).

I den praktiska tillämpningen har det uppkommit tvivel om huruvida bestämmelsen om lågvattenskar är tillämplig även i sådana fall då territorialhav beräknas från räta baslinjer enligt andra stycket.

Av lagens förarbeten (prop. 1966: 119 s. 23) framgår att begreppet landområde i första stycket inte bara omfattar fastlandet utan också öar, holmar och skär. Territorialhav skall beräknas från t. ex. en ö, även om den ligger utanför en rät baslinje. Bestämmelsen om lågvattenskar innebär en inskränkning av bestämmelsen om territorialhavets beräkning vid landområden endast så till vida att det som förutsättning för att ett sådant skär skall få användas som utgångspunkt för territorialhav föreskrivs att skäret ligger högst tolv nautiska mil från närmaste landområde som höjer sig över vattenytan vid medelvattenstånd.

Om ett lågvattenskar ligger inom det angivna avståndet bör det utgöra utgångspunkt för territorialhav liksom öar, holmar och andra skär, även om det finns en rät baslinje innanför skäret. Att döma av förarbetena var detta också avsikten vid bestämmelsens tillkomst. Med hänsyn till den oklarhet som har visat sig föreligga beträffande bestämmelsens innebörd föreslår jag ett förtydligande tillägg i andra stycket.

3 Hemställan

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att

dels godkänna överenskommelsen den 25 juni 1979 mellan de svenska och danska regeringarna om genomfarten i svensk-danska sund,

dels anta ett inom justitiedepartementet upprättat förslag till lag om ändring i lagen (1966: 374) om Sveriges sjöterritorium.

4 Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att anta de förslag som föredraganden har lagt fram.

Överenskommen svensk-dansk noteväxling

Svensk note

Herr Minister,

Sverige kommer att från och med den 1 juli 1979 utvidga sitt territorialhav till 12 nautiska mil eller i vissa områden till mittlinjen mellan de svenska baslinjerna och andra staters baslinjer. Om Danmark genomförde en motsvarande utvidgning av territorialhavet, skulle vissa sund mellan Sverige och Danmark komma att helt omfattas av svenskt och danskt territorialhav.

I syfte att vidmakthålla oförändrade passagemöjligheter i dessa farvatten avser Sverige att i sunden mellan den svenska kusten och den danska kusten vid Skagen samt vid Laesø, Anholt och Bornholm begränsa det svenska territorialhavet så att det på den svenska sidan av mittlinjen mellan de svenska och danska baslinjerna finns ett område av fritt hav, som är minst tre nautiska mil brett.

I syfte att även framdeles möjliggöra fritt tillträde till Öresund avser Sverige att i områdena omedelbart norr och söder om Öresund tillämpa en ordning som gör det möjligt för främmande fartyg och främmande luftfartyg att passera genom och över fritt hav.

Det förutsätts härvid, att det danska territorialhavet i de omnämnda farvattnen begränsas på motsvarande sätt.

Om svenska regeringen vid en senare tidpunkt skulle önska utsträcka det svenska territorialhavet i de omnämnda farvattnen utöver det område som angivits i det föregående, kommer svenska regeringen, under förutsättning att danska regeringen åtar sig en motsvarande förpliktelse, att lämna danska regeringen underrättelse härom minst tolv månader innan denna utvidgning träder i kraft.

Om danska regeringen är införstådd med ovanstående, föreslår jag att denna skrivelse och Ert bekräftande svar därpå får utgöra en överenskommelse mellan våra regeringar, vilken skall träda i kraft den dag då meddelanden om att de konstitutionella villkoren för ikraftträdande är uppfyllda har lämnats av båda staterna.

Mottag, Herr Minister, försäkran om min mest utmärkta högaktning.

Dansk svarsnote

Hr. Ambassadør

Jeg har den ære at anerkende modtagelsen af Deres Excellences note af den 25 juni 1979, som har følgende ordlyd:

''Sverige kommer att från och med den 1 juli 1979 utvidga sitt territorialhav till 12 nautiska mil eller i vissa områden till mittlinjen mellan de svenska baslinjerna och andra staters baslinjer. Om Danmark genomförde en motsvarande utvidgning av territorialhavet, skulle vissa sund mellan Sverige och Danmark komma att helt omfattas av svenskt och danskt territorialhav.

I syfte att vidmakthålla oförändrade passagemöjligheter i dessa farvatten avser Sverige att i sunden mellan den svenska kusten och den danska kusten vid Skagen samt vid Læsø, Anholt och Bornholm begränsa det svenska territorialhavet så att det på den svenska sidan av mittlinjen mellan de svenska och danska baslinjerna finns ett område av fritt hav, som är minst tre nautiska mil brett.

I syfte att även framdeles möjliggöra fritt tillträde till Öresund avser Sverige att i områdena omedelbart norr och söder om Öresund tillämpa en ordning som gör det möjligt för främmande fartyg och främmande luftfartyg att passera genom och över fritt hav.

Det förutsätts härvid, att det danska territorialhavet i de omnämnda farvattnen begränsas på motsvarande sätt.

Om svenska regeringen vid en senare tidpunkt skulle önska utsträcka det svenska territorialhavet i de omnämnda farvattnen utöver det område som angivits i det föregående, kommer svenska regeringen, under förutsättning att danska regeringen åtar sig en motsvarande förpliktelse, att lämna danska regeringen underrättelse härom minst tolv månader innan denna utvidgning träder i kraft.

Om danska regeringen är införstådd med ovanstående, föreslår jag att denna skrivelse och Ert bekräftande svar därpå får utgöra en överenskommelse mellan våra regeringar, vilken skall träda i kraft den dag då meddelanden om att de konstitutionella villkoren för ikraftträdande är uppfyllda har lämnats av båda staterna.”

Jeg har endvidere den ære at meddele Deres Excellence, at den danske regering kan godkende det i den foran gengivne note indeholdte forslag, og at regeringen er enig i at betragte Deres Excellences note og dette svar som en overenskomst mellem de to regeringer.

Modtag, Hr. Ambassadør, forsikringen om min mest udmærkede højagtelse.